

Mu. ZEE

Rose, Rose, Rose à mes yeux
James Ensor en het stilleven in België 1830-1930
16.12.2023 – 14.04.2024

Noble Rose entre toutes les Roses, Rose des heures, Rose des vents, Rose altière des guerriers d'Angleterre, Rose diamantée, Rose nostalgique des pays ardents, Rose lunaire, Rose capitale, Rose songeuse des nuits d'été, Rose des poètes, soyez toujours Rose, Rose, Rose à mes yeux.

(James Ensor, 'Discours prononcé à Ostende au banquet Claude Bernières – Prix Verhaeren', 1923)

Rose, Rose, Rose à mes yeux. James Ensor en het stilleven in België 1830 – 1930

De tentoonstelling met als gastcuratoren prof. dr. em. Bart Verschaffel en Sabine Taevernier, bijgestaan door Mu.ZEE curator dr. Stefan Huygebaert (bio's als bijlage), concentreert zich voor het allereerst helemaal op de stillevens van James Ensor.

Het stilleven is de triomf van de kleur en van het leven
(James Ensor aan Edgar Picard, 1906)

Een vijftigtal schilderijen uit de belangrijke productie van Ensor op dit gebied - van de eerste burgerlijke voorbeelden over de 'bespookte' stillevens van de jaren '90 tot de etherische, dromerige voorbeelden van de late periode – dienen als ruggengraat en ijkingspunt voor een overzicht van het stilleven in België tussen 1830 en 1930. Meerdere talentvolle schilders zoeken in deze eeuw hoe het genre, dat verworpen is tot een pronkerig, decoratief genre zonder artistieke inzet, opnieuw opgeladen kan worden, zowel picturaal als iconografisch. Ensor illustreert hier tegelijk de algemene ontwikkeling, en zijn eigen uitzonderlijke kwaliteit.

James Ensor mag terecht als een 'gamechanger', een vernieuwer worden beschouwd, een belangrijke schakel tussen de 19^e-eeuwse kunstenaars en de modernisten. Met tijdgenoten als Edvard Munch, Claude Monet of Odilon Redon behoort hij tot het kranse Europese avant-gardiekunstenaars van de 19de eeuw: hun werk vormt een schakelmoment in de Europese kunstgeschiedenis en is daarom cruciaal om het ontstaan en de ontwikkeling van het modernisme in de loop van de 20ste eeuw beter te begrijpen.

Rose, Rose, Rose à mes yeux. James Ensor en het stilleven in België 1830 – 1930 biedt ook en in het bijzonder een overzicht van de 19e -eeuwse, academische, decoratieve traditie vanaf David De Noter tot Frans Mortelmans, met vele vergeten maar zeer vakkundige en in

hun tijd zeer succesvolle schilders zoals Jean Robie en Hubert Bellis. Bijzondere aandacht gaat hierbij naar geheel vergeten vrouwelijke schilders zoals Alice Ronner en Georgette Meunier, alsook de geïsoleerde figuur van Henri De Braekeleer. Daarop volgt een selectie van schilders die zich, reeds binnen de geaccepteerde traditie van het modernisme, toeleggen op het stilleven, maar zelf binnen de geplogenheden van het genre blijven zoals Louis Thevenet en Albert Saverys. Daarnaast worden een aantal schilders geplaatst die, net zoals Ensor, door hun picturale aanpak en beeldopbouw, zeer eigen, sterke beelden maken zoals Léon Spilliaert, Rik Wouters, Gustave Van de Woestyne en Walter Vaes.

De tentoonstelling sluit af met kunstenaars die de vaste beeldruimte van het 'theater van de dingen' opblazen: Jean Brusselmans, René Magritte, Marthe Donas en Frits Van den Berghe.

De tentoonstelling verwelkomt bruiklenen uit onder meer van de Kunsthalle Mannheim, Kunstmuseum Basel, Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam, het Musée d'Orsay in Parijs, het Museum voor Schone Kunsten van Gent, onze twee museale partners de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Brussel en het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen en van talrijke publieke instellingen en private verzamelingen uit onder meer Nederland, Frankrijk, Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk en Monaco.

Dominique Savelkoul, directeur Mu.ZEE over het belang van de tentoonstelling

'Bijna dertig jaar na de tentoonstelling **Belgische stilleven- & bloemenschilderkunst 1750 – 1914** (oktober 1994 – januari 1995), gecureerd door Norbert Hostyn in het toenmalige Museum voor Schone Kunsten in Oostende, wordt ons museum opnieuw het forum waarin het geschilderde stilleven ontdekt kan worden. Tegelijk laat deze tentoonstelling de bezoeker werken ontdekken die net iets anders doen met het stilleven, die het genre uitdagen, zowel naar vorm als naar inhoud. Op die manier brengt de tentoonstelling, juist zoals de bijbehorende catalogus, kunstenaars in herinnering van wie de naam vaak in de vergetelheid was geraakt en het werk even dikwijls hetzelfde lot onderging. Het stilleven was een huiselijk genre dat gedijde in de private sfeer en waar ook vrouwelijke kunstenaars, uitgesloten uit de kunstacademie en de publieke sfeer, zich bij uitstek op toelegden. Met onder meer de Cercle des Femmes Peintres (1888–93) creëerden zij bij leven hun eigen professionele omgevingen als kunstenaars. Het is dan ook met trots dat we werken van onder meer Berthe Art, Louise De Hem, Georgette Meunier en andere vrouwelijke kunstenaars met de stillevens van Ensor en andere collega-kunstenaars in confrontatie brengen. Hun aanwezigheid, en in sommige gevallen herontdekking, ligt helemaal in lijn met de ambitie van Mu.ZEE om binnen haar kernfocus rond Belgische kunst van 1880 tot heden, meer dan ooit historische vrouwelijke kunstenaars op de kaart te zetten. Het is dan ook hartverwarmend dat Mu.ZEE voor deze tentoonstelling kan rekenen op de genereuze steun van Fonds Marlein, net zoals de Vrienden van Mu.ZEE kunnen genieten van de steun van de Nationale Loterij.

(uit het voorwoord van de catalogus *Rose, Rose, Rose à mes yeux. James Ensor en het stilleven in België 1830-1930*)

Over de scenografie

Naar aanleiding van *Rose, Rose, Rose à mes yeux – James Ensor en het Stilleven in België 1830 – 1930*, de "laatste tentoonstelling" in afwachting van de aanstaande renovatie van het museumgebouw, werd een speciale scenografie door Kris Coremans en Guy Châtel (ssa/xx -

architecten) ontworpen. Ze maakt een voorgrond voor de expositie terwijl de talrijke ruimtelijke incidenten van het bestaande gebouw naar de coulissen worden verwezen. De scenografie confronteert het voormalige warenhuis waarin Mu.ZEE is gevestigd met het model van het 19^e-eeuwse museum. De ruwe houtstructuur evocert de contouren van een klassiek museum met middenzaal en zijgalerijen. De tentoongestelde stillevenen worden opgehangen aan een zijdeachtige populierbeplating. De hoger uitgewerkte houtstructuur blijft zichtbaar in het bovenste en het onderste register van de wandopbouw. De centrale Ensorzaal vormt een schrijn. De beplating is er aaneengesloten, over de ganse omtrek. In de galerijen daarrond, waar de decoratieve 19^e-eeuwse toepassing van het stilleven wordt getoond, is de beplating hier en daar onderbroken om perspectieven en doorkijken te openen, en zo het bestaande museumgebouw als zichtbare context aanwezig te stellen. De zaal die aan de modernistische bevraging en problematisering van het genre “stilleven” is gewijd, wijkt met twee schuine wanden af van de conventionele rechthoek. Ze leidt naar de Epiloog waar de schilderijen die de opheffing van het genre typeren tegen de witte museumwanden worden getoond (Guy Châtel, 30.11.2023)

Catalogus

Wij danken het Mercatorfonds dat naar aanleiding van deze tentoonstelling een gelijknamige catalogus uitbrengt met naast het overzicht van de tentoongestelde werken, boeiende bijdragen over de betekenis van het stilleven in het oeuvre van James Ensor en de geschiedenis van het stilleven in België.

De catalogus is in het Nederlands, Frans of Engels te koop in de Mu.ZEE-shop : €45.

Mu.ZEE
Romestraat 11
8400 Oostende

Dinsdag tot zondag
10:00 tot 17:30 – gesloten op maandag, 25.12 en 1.1
Alle info via www.muzee.be
Contact: info@muzee.be - 32 (0)59 56 45 89

Pers
Alle info via www.muzee.be
Contact: pers@muzee.be - 32 (0)473 53 38 15

Over de curatoren

Bart Verschaffel is filosoof en kunstcriticus, emeritus professor van de Universiteit Gent. Hij is sedert 2017 verantwoordelijk voor het tentoonstellingsprogramma van het kunstencentrum VANDENHOVE van de UGent, en was curator van onder meer Piranesi. De collectie van de Universiteit Gent (Museum voor Schone Kunsten Gent, 2008) en Bob van Reeth, architect (BOZAR, 2013). Hij heeft uitgebreid gepubliceerd over kunst, kunstfilosofie en esthetica, met studies over het stilleven en genres in de schilderkunst, en studies over kunstenaars, zoals Giambattista Piranesi, Antoine Wiertz, James Ensor, Giorgio De Chirico, René Magritte, Balthus, en vele hedendaagse Belgische en internationale kunstenaars. Hij was de scenarist van televisiefilms van Jef Cornelis over moderne kunst en hedendaagse kunst. Hij is heden bestuurder van de klasse van de kunsten van de Koninklijke Vlaamse Academie van België. Belangrijkste monografische publicaties over kunst en kunstenaars: *À propos de Balthus. Le Roi des Chats, Le regard sondeur* (A&S/books Gent, 2005) ; *Nature morte, portrait, paysage. Essais sur les genres en peinture* (La Lettre Volée, Brussel, 2007); *De zaak van de kunst. Over kennis, kritiek, en schoonheid* (A&S/books Gent, 2011); *What is real? What is true? Picturing Figures and Faces* (VANDENHOVE - A&S/books Gent, 2021); *What Artistry Can Do. Essays on Art and Beauty* (Edinburgh UP, 2022).

Sabine Taevernier is master in de kunstgeschiedenis. Zij is kunstexpert, adviseur van openbare en privé collecties en sinds 1983 zelfstandig curator gespecialiseerd in de kunst van het einde van de 19de eeuw en de 20ste eeuw. Zij organiseerde tentoonstellingen rond het symbolisme, het expressionisme en James Ensor in samenwerking met de musea van Gent, Antwerpen, Milaan, Rotterdam en Frankfurt. Zij werkte als expert voor het departement Impressionisten en Modernen en Hedendaagse Kunst bij Christie's van 1988 tot 1998. Zij is oprichtster van het Ensor Advisory Committee (2002). Sinds 2019 is zij ondervoorzitster van de Raad voor het behoud van het roerend cultureel erfgoed Vlaanderen (Topstukkenraad) en in januari 2022 werd zij bestuurder bij de Koning Boudewijnstichting. Zij schreef samen met Robert Hoozee een monografie over de tekeningen en prenten van James Ensor (Antwerpen, Mercatorfonds 1987) en was verder betrokken bij meeste Ensor-tentoonstellingen onder andere Paris, Musée du Petit Palais, James Ensor, 1990; Brussel, Musées Royaux des Beaux Arts de Belgique, James Ensor, 1999; New York, The Drawing Center, *Between Street and Mirror: The Drawings of James Ensor*, 2001; New York, Museum of Modern Art, James Ensor, 2009; Paris, Musée d'Orsay, Ensor, 2009/2010; Chicago, James Ensor : *The Temptation of Saint Anthony*, 2014/2015; New York, Gladstone Gallery, James Ensor. *An intimate portrait*, 2021/2022.

Stefan Huygebaert, projectverantwoordelijke, is als curator verbonden aan Mu.ZEE, Oostende, waar hij zich toelegt op de tentoonstellings- en onderzoeksprojecten over kunst rond 1900, in het bijzonder Léon Spilliaert en de exposities ***Anna Boch. Een impressionistische reis*** (2023) en ***Rose, rose, rose à mes yeux. James Ensor en het stilleven in België 1830–1930*** (2023–2024). Daarvoor was hij tien jaar lang pre- en postdoctoraal onderzoeker aan de Universiteit Gent. Hij onderzoekt, doceert en publiceert over diverse aspecten van de kunst van de lange negentiende eeuw (1789–1914), waaronder rechtsiconografie, symbolisme, het pittoreske en de prentbriefkaart.

Ensor2024

2024 staat in Vlaanderen en Brussel in het teken van James Ensor. Dan is het 75 jaar geleden dat deze Oostendse grootmeester overleed. Oostende en Antwerpen slaan de handen in elkaar voor een boeiend en complementair Ensorjaar. Van december 2023 tot augustus 2024 brengt Oostende een museaal programma en een gevarieerd stadsfestival ter ere van Ensor. In september 2024 neemt Antwerpen de fakkel over met vier uiteenlopende tentoonstellingen van internationale allure, verspreid over de stad. Het startschot voor dit bijzondere jaar wordt gegeven in Oostende, de stad waar hij bijna zijn hele leven woonde en werkte, in Mu.ZEE met de tentoonstelling ***Rose, Rose, Rose, à mes yeux. James Ensor en het stilleven in België 1830-1930.***

‘Na het Bruegel-, Rubens- en Van Eyckjaar, besliste de Vlaamse Regering een bedrag van 4,5 miljoen euro vrij te maken voor de realisatie van het Ensorjaar 2024. Deze steun is aanzienlijk maar nodig om de internationale ambities waar te maken. Het Vlaamse erfgoed en het vakmanschap van onze Vlaamse meesters blijven visitekaartjes voor het Vlaanderen van vroeger en morgen’ (Minister-President Jan Jambon).

Alle tentoonstellingen, activiteiten, events die plaatsvinden in Oostende en Antwerpen zijn te vinden op <https://www.ensor2024.be>.

Partners

Mu.ZEE wenst al haar partners van harte te bedanken voor hun steun aan deze tentoonstelling en aan alle projecten daarrond.

Op de eerste plaats de Vlaamse Gemeenschap. **Ensor2024** werd door de Vlaamse Regering gekwalificeerd als topevenement. De ondersteuning wordt vrijgemaakt binnen de middelen van EventFlanders, het samenwerkingsverband tussen Departement Cultuur, Jeugd en Media, Sport Vlaanderen, Toerisme Vlaanderen, en het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken.

Stad Oostende, het Fonds Radio Marlein beheerd door de Koning Boudewijnstichting, de Vrienden van Mu.ZEE, die op hun beurt gesteund worden door de Nationale Loterij, alsook haar mediapartners Knack, Le Soir en Klara.

Ensor2024

De Standaard

LE SOIR

knack

Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België

Met dank aan onze museale partners